

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

21. dubna 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 93/13/EHS — Článek 7 — Vnitrostátní procesní úprava insolvenčního řízení — Dluhy ze smlouvy o spotřebitelském úvěru — Účinná soudní ochrana — Bod 1 písm. e) přílohy — Nepřiměřená výše odškodného — Směrnice 2008/48/ES — Článek 3 písm. l) — Celková výše úvěru — Bod I přílohy I — Částka čerpání — Výpočet roční procentní sazby nákladů — Článek 10 odst. 2 — Informační povinnost — Posouzení z moci úřední — Sankce“

Ve věci C-377/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Krajského soudu v Praze (Česká republika) ze dne 24. června 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 7. srpna 2014, v řízení

Ernst Georg Radlinger,

Helena Radlingerová

proti

FINWAY a.s.,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda druhého senátu vykonávající funkci předsedy třetího senátu, C. Toader (zpravodajka), F. Biltgen, E. Jarašiūnas a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. července 2015,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za E. Radlingera a H. Radlingerovou I. Ulčem,
- za Finway a.s. L. Mackem,
- za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i S. Šindelkovou, jako zmocněnci,
- za německou vládu T. Henzem a D. Kuon, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: čeština.

— za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
— za Evropskou komisi M. van Beekem, jakož i G. Goddin a K. Walkerovou, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 19. listopadu 2015,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288), jakož i bodu 1 písm. e) přílohy k této směrnici a dále výkladu čl. 10 odst. 2 a čl. 22 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. L 133, s. 66, a opravy Úř. věst. 2009, L 207, s. 14, Úř. věst. 2010, L 199, s. 40 a Úř. věst. 2011, L 234, s. 46), jakož i bodu I přílohy I posledně uvedené směrnice.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu, v němž stojí Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová (dále jen „manželé Radlingerovi“) proti společnosti FINWAY a.s. (dále jen „Finway“) ve věci pohledávek ze smlouvy o spotřebitelském úvěru přihlášených v insolvenčním řízení.

Právní rámec

Právo Evropské unie

Směrnice 93/13

- 3 Účelem směrnice 93/13 je podle jejího čl. 1 odst. 1 sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.
- 4 Podle čl. 3 odst. 1 této směrnice je smluvní klauzule, která nebyla individuálně sjednána, považována za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem dobré víry způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Článek 3 odst. 3 uvedené směrnice uvádí, že „[její p]říloha obsahuje informativní a nevyčerpávající seznam podmínek [klauzulí], které mohou být pokládány za nepřiměřené [zneužívající]“. Podle bodu 1 písm. e) této přílohy patří k těmto klauzulím takové klauzule, jejichž cílem nebo následkem je „požadavek na spotřebiteli, který neplní svůj závazek, aby platil nepřiměřeně vysoké odškodné“.
- 5 Článek 4 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se nepřiměřenost [zneužívající povaha] smluvní podmínky [klauzule] s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

6 Článek 6 odst. 1 této směrnice je následujícího znění:

„Členské státy stanoví, že nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule] použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotýcných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí].“

7 Článek 7 uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

2. Prostředky uvedené v odstavci 1 musí obsahovat ustanovení, podle nichž osoby nebo organizace, které mají podle vnitrostátních právních předpisů oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, mohou požádat v souladu s vnitrostátními právními předpisy soud nebo příslušné správní orgány o rozhodnutí, zda smluvní podmínky [klauzule] sepsané pro obecné použití jsou nepřiměřené [zneužívající], aby tak mohly použít vhodné a účinné prostředky k zabránění dalšímu použití takových podmínek [klauzulí].

[...]“

Směrnice 2008/48

8 Jak uvádí článek 1 směrnice 2008/48, tento předpis harmonizuje některé aspekty právní úpravy členských států, která se týká smluv o spotřebitelském úvěru.

9 Podle jejího čl. 2 odst. 2 písm. a) se tato směrnice nepoužije na „smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitý majetek nebo které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem“. Bod 10 odůvodnění uvedené směrnice uvádí, že její působnost je v ní sice výslovně vymezena, avšak členské státy mohou uplatňovat její ustanovení ve věcech nespadaících do její působnosti.

10 Podle bodů odůvodnění 6, 7, 9, 19 a 31 směrnice 2008/48 je cílem této směrnice zejména vývoj průhlednějšího a efektivnějšího úvěrového trhu pro spotřebitele v rámci vnitřního trhu, úplná harmonizace v oblasti spotřebitelských úvěrů zajišťující vysokou a rovnocennou úroveň ochrany zájmů všem spotřebitelům v celé Evropské unii, zajištění toho, aby úvěrové smlouvy jasně a výstižně uváděly veškeré nezbytné informace, aby se mohli spotřebitelé rozhodovat na základě úplné znalosti věci a znát svá práva a povinnosti podle úvěrové smlouvy, a zaručení, že spotřebitelé budou mít před uzavřením úvěrové smlouvy přiměřené informace zejména o roční procentní sazbě nákladů („RPSN“) v celé Evropské unii, které jim umožní tyto sazby porovnat.

11 Bod odůvodnění 43 směrnice 2008/48 vedle toho konkrétně uvádí, že i přes jednotný matematický vzorec pro výpočet není RPSN v rámci celé Unie dosud plně srovnatelná. Cílem této směrnice tedy je jasně a vyčerpávajícím způsobem definovat celkové náklady úvěru pro spotřebitele.

12 Článek 3 směrnice 2008/48, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

- g) ‚celkovými náklady úvěru pro spotřebitele‘ veškeré náklady, včetně úroku, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na notáře; náklady související s doplňkovými službami týkajícími se dané úvěrové smlouvy, zejména pojistné, jsou rovněž zahrnuty, pokud je navíc uzavření smlouvy o poskytnutí služby povinné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek;
- h) ‚celkovou částkou splatnou spotřebitelem‘ součet celkové výše úvěru a celkových nákladů úvěru pro spotřebitele;
- i) ‚[RPSN]‘ celkové náklady úvěru pro spotřebitele vyjádřené jako roční procento celkové výše úvěru, případně včetně nákladů podle čl. 19 odst. 2;

[...]

- l) ‚celkovou výší úvěru‘ strop nebo souhrn všech částek, jež jsou dány k dispozici podle úvěrové smlouvy;

[...]“

- 13 Článek 10 směrnice 2008/48 týkající se informací, které mají být uvedeny v úvěrových smlouvách, v odst. 1 prvním pododstavci vyžaduje, aby byly úvěrové smlouvy vypracovány na papíře nebo jiném trvalém nosiči. Odstavec 2 uvádí výčet informací, které musí být jasně a výstižně uvedeny v každé úvěrové smlouvě. Tento výčet zahrnuje zejména:

„[...]

- d) celkovou výší úvěru a podmínky čerpání;

[...]

- f) výpůjční úrokovou sazbu, podmínky upravující použití této sazby a případně jakýkoli index nebo referenční sazbu použitelné pro počáteční výpůjční úrokovou sazbu, jakož i období, podmínky a postupy pro změnu výpůjční úrokové sazby. Uplatňují-li se za různých okolností různé výpůjční úrokové sazby, uvádějí se výše uvedené informace o všech použitelných sazbách;
- g) [RPSN] a celkovou částku splatnou spotřebitelem, vypočtené v okamžiku uzavření úvěrové smlouvy; uvedeny musí být veškeré předpoklady použité pro výpočet této sazby;
- h) výši, počet a četnost plateb, jež má spotřebitel provést, a případně způsob přiřazování plateb k jednotlivým dlužným částkám s různými výpůjčními úrokovými sazbami pro účely splácení;

[...]“

- 14 Článek 19 směrnice 2008/48, nadepsaný „Výpočet [RPSN]“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. [RPSN], která se za rok rovná současné hodnotě všech závazků (čerpání, plateb a poplatků) budoucích nebo stávajících a dohodnutých mezi věřitelem a spotřebitelem, se počítá podle matematického vzorce uvedeného v části I přílohy I.

2. Pro účely výpočtu [RPSN] se stanoví celkové náklady úvěru pro spotřebitele, s výjimkou veškerých nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění některého ze závazků stanovených v úvěrové smlouvě a jiných nákladů než kupní ceny, kterou je povinen za koupi [které je povinen při koupi] zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna v hotovosti nebo na úvěr.

Náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební operace a čerpání, náklady na používání platebních prostředků pro platební operace a čerpání a další náklady spojené s platebními operacemi se zahrnují do celkových nákladů úvěru pro spotřebitele, s výjimkou případů, kdy je zřízení účtu nepovinné a náklady na tento účet byly jasně a samostatně uvedeny v úvěrové smlouvě nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem.“

15 Článek 22 této směrnice, nadepsaný „Harmonizace a kogentní povaha směrnice“, v odstavci 2 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby se spotřebitelé nemohli vzdát práv, která jsou jim přiznána ustanoveními vnitrostátních právních předpisů provádějícími tuto směrnici nebo jí odpovídajícími.“

16 Článek 23 uvedené směrnice, nadepsaný „Sankce“, stanoví:

„Členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.“

17 Část I přílohy I směrnice 2008/48 obsahuje zejména následující upřesnění:

„[...]

Základní rovnice, kterou se stanoví [RPSN], odpovídá na ročním základě celkové současné hodnotě čerpání na jedné straně a celkové současné hodnotě splátek a plateb poplatků na straně druhé [...]“

České právo

Insolvenční řízení

18 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že insolvenční řízení je upraveno zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 185/2013 Sb. (dále jen „insolvenční zákon“).

19 Podle tohoto zákona je dlužník v úpadku ve smyslu tohoto zákona mimo jiné, není-li schopen plnit peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby byl jeho úpadek řešen oddlužením. Podmínkou pro povolení oddlužení je zjištění soudu, že touto žádostí dlužník nesleduje nepoctivý záměr, a důvodný předpoklad, že přihlášení nezajištění věřitelé v rámci oddlužení obdrží alespoň 30 % zjištěných pohledávek. Soud se v tomto insolvenčním řízení nemůže podle § 410 tohoto zákona zabývat z moci úřední ani na návrh dlužníka otázkou pravosti, výše či pořadí přihlášených pohledávek (a v rámci toho otázkami upravenými směrnicemi 93/13 nebo 2008/48) před tím, než rozhodne o návrhu na oddlužení.

20 Pokud insolvenční soud schválí řešení úpadku formou oddlužení, může dlužník podat incidenční žalobu, aby popřel přihlášené pohledávky, avšak touto žalobou může popřít pouze nezajištěné vykonatelné pohledávky. Navíc v tomto případě může dlužník jako důvod popření pravosti nebo výše takové pohledávky uplatnit jen skutečnost, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

Právní úprava na ochranu spotřebitele

- 21 Směrnice 93/13 byla provedena do českého práva ustanoveními § 51a a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „občanský zákoník“).
- 22 Podle § 56 odst. 1 tohoto zákoníku nesmějí spotřebitelské smlouvy obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Podle § 55 odst. 2 uvedeného zákoníku jsou taková ujednání ve spotřebitelských smlouvách neplatná. Ustanovení § 56 odst. 3 téhož zákoníku obsahuje demonstrativní výčet nepřípustných ujednání inspirovaný přílohou ke směrnici 93/13, do něhož však není zahrnuta klauzule, jejímž cílem nebo následkem je požadavek na spotřebitele, který neplní svůj závazek, aby platil nepřiměřeně vysoké odškodné, uvedená v bodě 1 písm. e) této přílohy.
- 23 Směrnice 2008/48 byla do českého práva provedena zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“).
- 24 Ustanovení § 6 odst. 1 tohoto zákona, které upravuje informační povinnost věřitele vůči spotřebiteli, stanoví:
- „Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, vyžaduje písemnou formu a musí obsahovat informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem. Nesplnění této informační povinnosti nebo písemné formy nemá za následek neplatnost smlouvy [...]“
- 25 Ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru stanoví, že v případě, že smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neobsahuje informace uvedené v § 6 odst. 1 uvedeného zákona a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se spotřebitelský úvěr od počátku za úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 26 Dne 29. srpna 2011 uzavřeli manželé Radlingerovi smlouvu o spotřebitelském úvěru se společností SMART HYPO s.r.o., na jejímž základě získali úvěr ve výši 1 170 000 Kč (cca 43 300 eur).
- 27 Manželé Radlingerovi se oproti tomu zavázali zaplatit věřiteli částku 2 958 000 Kč (cca 109 500 eur) ve 120 měsíčních splátkách. Tato částka sestává z jistiny, 10% úroku ročně z poskytnuté jistiny za dobu splatnosti úvěru, odměny věřitele ve výši 585 000 Kč (cca 21 600 eur) a poplatku ve výši 33 000 Kč (cca 1 200 eur). RPSN spotřebitelského úvěru dotčeného ve věci v původním řízení činí 28,9 %.
- 28 Nad rámec zákonem stanovených úroků z prodlení se manželé Radlingerovi rovněž zavázali uhradit věřiteli smluvní pokutu ve výši 0,2% z původní výše jistiny za každý započatý den prodlení, jednorázovou smluvní pokutu ve výši 117 000 Kč (cca 4 300 eur) pro případ, že prodlení se splácením přesáhne jeden měsíc, a paušální náhradu nákladů ve výši 50 000 Kč (cca 1 850 eur) na vymáhání dlužné částky.
- 29 Věřitel si konečně vyhradil právo zesplatnění úvěru s okamžitou účinností pro případ neuhrazení kterékoliv splátky v plné výši nebo v řádném termínu nebo také pro případ, že se dozví, že byl úvěr poskytnut na základě nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů ze strany manželů Radlingerových, nebo jestliže dlužníci podstatné údaje zamlčeli.

- 30 Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, manželům Radlingerovým nebyla reálně vyplacena žádná částka. Úvěr dotčený ve věci v původním řízení byl totiž použit na úhradu staršího dluhu do rukou soudního exekutora, k úhradě notářského zápisu, jakož i k úhradě poplatku za uvedený úvěr poskytovateli úvěru a dále první splátky a části následujících splátek uvedeného úvěru.
- 31 Dne 27. září 2011 byli manželé Radlingerovi informováni společností Finway, které společnost SMART HYPO s.r.o. postoupila pohledávky vůči manželům Radlingerovým, o tom, že zesplatnila dluh v celkové výši 2 873 751 Kč (cca 106 300 eur) z důvodu, že při uzavírání smlouvy dotčené v původním řízení zamlčeli podstatné údaje. Podle společnosti Finway totiž manželé Radlingerovi zamlčeli informaci, že na jejich majetek byla nařízena exekuce ve výši 4 285 Kč (cca 160 eur).
- 32 Předžalobní upomínkou ze dne 19. listopadu 2012 tato společnost opětně vyzvala manžele Radlingerovy k úhradě dluhu, jehož výši nyní vyčíslila na 3 794 786 Kč (cca 140 500 eur), přičemž upřesnila, že pohledávku zesplatnila z důvodu, že dotyční nespláceli úvěr řádně a včas.
- 33 Dne 5. února 2013 se manželé Radlingerovi vzhledem k neschopnosti dostát svým závazkům a prodlení se splácením trvajícím déle než tři měsíce obrátili na Krajský soud v Plzni s žádostí, aby určil, že jsou v úpadku, a současně jim povolil oddlužení formou splátkového kalendáře. Žádost byla postoupena Krajskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému k jejímu posouzení a tento soud usnesením ze dne 26. dubna 2013 zjistil úpadek manželů Radlingerových, ustanovil insolvenčního správce a vyzval věřitele, aby do 30 dnů přihlásili své pohledávky.
- 34 Dne 23. května 2013 přihlásila společnost Finway do insolvenčního řízení dvě vykonatelné pohledávky, první ve výši 3 045 991 Kč (cca 112 700 eur), zajištěnou zástavním právem k nemovitosti, a druhou nezajištěnou pohledávku ve výši 1 359 540 Kč (cca 50 300 eur) z titulu smluvní pokuty, která byla ve smlouvě dotčené v původním řízení sjednána na 0,2 % denně z poskytnuté jistiny za dobu od 23. září 2011 do 25. dubna 2013.
- 35 Dne 3. července 2013 manželé Radlingerovi uznali vykonatelnost těchto pohledávek, avšak popřeli je co do výše s tím, že ujednání úvěrové smlouvy dotčená v původním řízení jsou v rozporu s dobrými mravy.
- 36 Usnesením ze dne 23. července 2013 předkládající soud schválil společné oddlužení manželů Radlingerových formou společného splátkového kalendáře.
- 37 Dne 24. července 2013 podali manželé Radlingerovi k tomuto soudu incidenční žalobu, kterou se jakožto dlužníci domáhali určení, že pohledávky přihlášené společností Finway nejsou zčásti či zcela po právu.
- 38 K této žalobě předkládající soud uvádí, že podle insolvenčního zákona může dlužník popřít pouze nezajištěné pohledávky, a to pouze v rámci incidenční žaloby, a jeho námitky se musí omezovat jen na zánik či promlčení pohledávky.
- 39 Vzhledem k tomu, že je smlouva dotčená v původním řízení, z níž vznikly pohledávky přihlášené společností Finway, smlouvou o spotřebitelském úvěru ve smyslu směrnice 2008/48 a zároveň smlouvou uzavřenou mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem ve smyslu směrnice 93/13, předkládající soud si klade otázku, zda povinnosti vyplývající z ustanovení posledně jmenované směrnice platí i pro insolvenční soud, který se zabývá popřením pohledávek vzniklých z úvěrové smlouvy.
- 40 Tento soud má rovněž pochybnosti o správnosti RPSN uvedené v úvěrové smlouvě dotčené v původním řízení. Táže se v tomto ohledu, jaké částky zahrnul poskytovatel do částky čerpání ve smyslu bodu I přílohy I směrnice 2008/48 pro účely výpočtu RPSN, když byly oproti uvedenému úvěru okamžitě započteny poplatky za tento úvěr a první dvě splátky.

- 41 Táže se konečně i na to, jakým způsobem je třeba z hlediska požadavků směrnice 93/13 zkoumat ujednání takové smlouvy uzavřené mezi prodávajícím či poskytovatelem a spotřebitelem, jako je smlouva dotčená v původním řízení, podle níž může věřitel v případě prodlení dlužníka se splácením požadovat okamžitou úhradu celého úvěru včetně veškerých v budoucnu splatných úroků a odměn věřitele, smluvní pokutu ve výši 0,2 % z jistiny za každý započatý den trvání prodlení a fixní smluvní pokutu ve výši 117 000 Kč (cca 4 300 eur), přesáhne-li prodlení dlužníka jeden měsíc.
- 42 Vzhledem k tomu, že řešení sporu podle něj závisí na výkladu výše uvedených ustanovení unijního práva, rozhodl se Krajský soud v Praze přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Brání čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 a čl. 22 odst. 2 směrnice 2008/48, popř. jiná ustanovení práva EU na ochranu spotřebitele:
- koncepti insolvenčního zákona, která umožňuje soudu přezkoumávat pravost, výši nebo pořadí uspokojení pohledávky pocházející ze spotřebitelských vztahů jen na základě incidenční žaloby podané insolvenčním správcem, některým věřitelem nebo (za shora uvedených omezení) dlužníkem (spotřebitelem)?
 - ustanovením, která v rámci vnitrostátní úpravy insolvenčního řízení omezují právo dlužníka (spotřebitele) vyvolat soudní přezkum přihlášené pohledávky věřitelů (dodavatelů, resp. poskytovatelů) jen na případy, kdy je schváleno řešení úpadku spotřebitele formou oddlužení, a v rámci toho jen ve vztahu k nezajištěným pohledávkám věřitelů, přičemž v případě vykonatelných pohledávek přiznaných rozhodnutím příslušného orgánu jsou námitky dlužníka dále omezeny jen na možnost tvrdit zánik či promlčení pohledávky, jako je tomu v případě úpravy obsažené v ustanoveních § 192 odst. 3 a § 410 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona?
- 2) V případě kladné odpovědi na otázku č. 1, je soud v řízení o přezkoumání pohledávky ze spotřebitelského úvěru povinen:
- přihlédnout i bez námítky spotřebitele z moci úřední k nesplnění informačních povinností poskytovatele úvěru podle čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48
 - a vyvodit z toho důsledky stanovené vnitrostátním právem v podobě neplatnosti smluvních ujednání?

V případě kladné odpovědi otázku č. 1 nebo 2:

- Mají shora aplikovaná ustanovení směrnic přímý účinek a nebrání jejich přímé aplikaci skutečnost, že je vyvoláním incidenčního sporu soudem z moci úřední (popř. z hlediska vnitrostátního práva nepřípustným přezkumem pohledávky na základě neúčinného popření ze strany dlužníka-spotřebitele) zasahováno do horizontálního vztahu mezi spotřebitelem a dodavatelem/poskytovatelem?
- Jaká částka představuje ‚celkovou výši úvěru‘ podle čl. 10 odst. 2 písm. d) směrnice 2008/48 a jaké částky vstupují jako ‚částky čerpání‘ do výpočtu RPSN podle vzorce uvedeného v příloze I směrnice 2008/48, jestliže je ve smlouvě o úvěru formálně přislíbeno poskytnutí určité finanční částky, avšak je současně sjednáno, že již v okamžiku vyplacení úvěru budou v určitém rozsahu oproti takové částce započteny pohledávky poskytovatele úvěru z titulu poplatku za poskytnutí úvěru a z titulu první (popř. následujících) splátek úvěru, takže takto započtené částky reálně nejsou vůbec vyplaceny spotřebiteli, resp. na jeho účet, a zůstávají po celou dobu v dispozici věřitele? Má zahrnutí takových reálně nevyplacených částek vliv na výši vypočtené RPSN?

Bez ohledu na odpověď na předchozí otázku:

- 5) Je třeba při posouzení, zda výše sjednaného odškodného je nepřiměřená ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy ke směrnici 93/13 hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí, tak jak byly sjednány, bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a bez ohledu na to, zda některé z nich mohou být považovány z hlediska norem vnitrostátního práva za neplatně sjednané, nebo je třeba přihlížet jen k celkové výši reálně uplatněných a uplatnitelných sankcí?
- 6) Je v případě zjištění zneužívající povahy smluvních sankcí nutné neaplikovat každou z těchto dílčích sankcí, jež teprve ve svém souhrnu vedly soud k závěru o nepřiměřenosti výše odškodného ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy ke směrnici 93/13, nebo jen některé z nich (a v tom případě podle jakého klíče)?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 43 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 a čl. 22 odst. 2 směrnice 2008/48 vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, a která tomuto soudu umožňuje zkoumat pouze nezajištěné pohledávky a námitky omezuje jen na možnost tvrdit zánik či promlčení těchto pohledávek.
- 44 Článek 22 odst. 2 směrnice 2008/48 vyžaduje, aby členské státy zajistily, aby se spotřebitelé nemohli vzdát práv, která jsou jim přiznána ustanoveními vnitrostátních právních předpisů provádějícími tuto směrnici nebo jí odpovídajícími. Z předkládacího rozhodnutí přitom nevyplývá, že by se manželé Radlingerovi vzdali práv, která jsou jim přiznána ustanoveními českých právních předpisů provádějícími uvedenou směrnici. Z toho vyplývá, jak uvedla generální advokátka v bodě 40 stanoviska, že toto ustanovení není relevantní pro účely odpovědi na první otázku.
- 45 Pokud jde o článek 7 odst. 1 směrnice 93/13, tento ukládá členským státům povinnost zajistit, aby v zájmu spotřebitelů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.
- 46 Tyto prostředky musí zahrnovat ustanovení, která umožní zaručit spotřebitelům účinnou soudní ochranu a umožní jim napadnout spornou smlouvu před soudem, a to i v insolvenčním řízení, za přiměřených procesních podmínek, aby výkon práv spotřebitelů nepodléhal podmínkám, zejména pokud jde o lhůty či poplatky, které nadměrně ztěžují nebo v praxi znemožňují výkon práv zaručených směrnicí 93/13 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, bod 59).
- 47 V projednávané věci se první otázka týká organizace insolvenčního řízení v situaci, kdy dlužník-spotřebitel popírá oprávněnost přihlášených pohledávek.
- 48 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby podle zásady procesní autonomie určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva. Procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, přitom nesmějí být méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a nesmějí

v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných právním řádem Evropské unie (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. února 2015, Baczó a Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, body 41 a 42, jakož i citovaná judikatura).

- 49 K zásadě rovnocennosti je nutno podotknout, jak uvedla i generální advokátka v bodě 32 stanoviska, že Soudní dvůr nemá k dispozici žádné poznatky, které by mohly vzbuzovat pochybnosti ohledně souladu právní úpravy, o níž se jedná v původním řízení, s touto zásadou.
- 50 Co se týče zásady efektivity, každý případ, v němž vyvstává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, musí být analyzován s přihlédnutím k místu tohoto ustanovení v řízení jako celku, jeho průběhu a jeho zvláštnostem u různých vnitrostátních soudních orgánů. Specifika řízení však nemohou představovat okolnost, která může mít dopad na právní ochranu, které se musí spotřebitelům dostat na základě ustanovení směrnice 93/13 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, body 52 a 53, jakož i citovaná judikatura).
- 51 V projednávaném případě se první otázka pod písm. a) týká toho, zda je s čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 v souladu vnitrostátní procesní režim popsáný v bodech 19 a 20 tohoto rozsudku, který neumožňuje insolvenčnímu soudu zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v tomto řízení.
- 52 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora má vnitrostátní soud povinnost posoudit zneužívající povahu smluvní klauzule spadající do působnosti směrnice 93/13 z úřední povinnosti, a odstranit tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, bod 41 a citovaná judikatura).
- 53 Soudní dvůr totiž rozhodl, že k tomu, aby mohla být zajištěna ochrana zamýšlená touto směrnicí, může být nerovné postavení existující mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem narovnáno pouze pozitivním zásahem, který je vnější ve vztahu k samotným smluvním stranám, ze strany vnitrostátního soudu rozhodujícího o takových sporech (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 40 a citovaná judikatura).
- 54 Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 tak musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která neumožňuje insolvenčnímu soudu zkoumat v insolvenčním řízení z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, ačkoli má tento soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu.
- 55 Pokud jde o první otázku pod písmenem b), z konstatování předkládajícího soudu vyplývá, že vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení neumožňuje popírat veškeré pohledávky z úvěrové smlouvy, v níž se mohou nacházet zneužívající klauzule, ale pouze pohledávky nezajištěné, přičemž námitky omezuje na možnost tvrdit zánik či promlčení těchto pohledávek.
- 56 Jak je přitom patrné z judikatury citované v bodě 46 tohoto rozsudku, součástí práva na účinnou soudní ochranu je právo spotřebitele popírat před vnitrostátním soudem oprávněnost pohledávek z úvěrové smlouvy, která obsahuje klauzule, jež mohou být prohlášeny za zneužívající, bez ohledu na to, zda jde o pohledávky zajištěné či nezajištěné.
- 57 Jestliže z předkládacího rozhodnutí dále vyplývá, že vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení omezuje možnost námítky dlužníka, který hodlá popírat nezajištěnou pohledávku, na promlčení či zánik této pohledávky, je třeba připomenout, že omezení pravomoci vnitrostátního soudu vyloučit

z moci úřední použití zneužívajících klauzulí může zasahovat do efektivity ochrany zamýšlené články 6 a 7 směrnice 93/13 (obdobně viz rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, bod 35).

- 58 Taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava dotčená v původním řízení, která umožňuje popírat pouze některé pohledávky ze spotřebitelské smlouvy obsahující klauzule, z nichž některé mohou být prohlášeny za zneužívající, a omezuje námitky na zánik či promlčení pohledávek, tedy nespĺňuje požadavky vyplývající z čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13.
- 59 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, ačkoli má tento soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, a která uvedenému soudu umožňuje zkoumat pouze nezajištěné pohledávky a námitky omezuje jen na možnost tvrdit zánik či promlčení těchto pohledávek.

K druhé otázce

- 60 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 vykládán v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu, který se zabývá sporem ohledně pohledávek z úvěrové smlouvy ve smyslu této směrnice, ukládá povinnost zkoumat z moci úřední, zda byla dodržena informační povinnost stanovená v tomto ustanovení, a vyvodit veškeré důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají z porušení této informační povinnosti.
- 61 Na úvod je třeba zdůraznit, že informační povinnost stanovená v čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 přispívá podobně jako povinnosti stanovené v člancích 5 a 8 této směrnice k uskutečnění cíle, který tato směrnice sleduje a který spočívá, jak vyplývá z bodů 7 a 9 jejího odůvodnění, v oblasti spotřebitelských úvěrů v provedení úplné a nutné harmonizace v celé řadě klíčových oblastí, která je považována za nezbytnou pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů v Unii a usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů (obdobně viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 21 a citovaná judikatura).
- 62 Pokud jde o druhou otázku pod písmenem a), je třeba uvést, že Soudní dvůr mnohokrát potvrdil povinnost vnitrostátního soudu zkoumat z moci úřední porušení některých ustanovení unijního spotřebitelského práva [v tomto smyslu viz ke směrnici 93/13 rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32; ke směrnici Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (Úř. věst. L 372, s. 31; Zvl. vyd. 15/01, s. 262) rozsudek ze dne 17. prosince 2009, Martín Martín, C-227/08, EU:C:2009:792, bod 29, a ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží (Úř. věst. L 171, s. 12; Zvl. vyd. 15/04, s. 223) rozsudek ze dne 3. října 2013, Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:637, bod 39].
- 63 Jak uvedla generální advokátka v bodě 51 a násl. stanoviska, taková povinnost je odůvodněna tím, že systém ochrany spočívá podle ustálené judikatury Soudního dvora na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah (rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, bod 39 a citovaná judikatura).

- 64 V tomto ohledu mají pro spotřebitele zásadní význam informace o smluvních podmínkách a důsledcích uzavření smlouvy poskytnuté před uzavřením a při uzavírání smlouvy. Zejména na základě těchto informací se spotřebitel rozhoduje, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel vyhotovil předem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. ledna 2014, Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, bod 25 a citovaná judikatura).
- 65 Dále existuje nezanedbatelné nebezpečí, že se spotřebitel, zejména z důvodu nevědomosti, nebude dovolávat právní normy určené k jeho ochraně (rozsudek ze dne 4. června 2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, bod 42 a citovaná judikatura).
- 66 Z toho vyplývá, že spotřebitele by nebylo možné efektivně chránit, pokud by vnitrostátní soud neměl povinnost posoudit z moci úřední, zda byly splněny povinnosti vyplývající z norem unijního spotřebitelského práva (obdobně viz rozsudek ze dne 4. října 2007, Rampion a Godard, C-429/05, EU:C:2007:575, body 61 a 65).
- 67 Jak bylo totiž připomenuto v bodě 53 tohoto rozsudku, k tomu, aby mohla být zajištěna ochrana zamýšlená touto směrnicí, může být nerovné postavení existující mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem narovnáno pouze pozitivním zásahem, který je vnější ve vztahu k samotným smluvním stranám, ze strany vnitrostátního soudu rozhodujícího o takových sporech.
- 68 To, že vnitrostátní soud zkoumá z moci úřední, zda byly dodrženy povinnosti vyplývající ze směrnice 2008/48, představuje dále prostředek, který je vhodný k dosažení výsledku vytyčeného v čl. 10 odst. 2 této směrnice a přispívá k uskutečnění cílů uvedených v bodech 31 a 43 jejího odůvodnění (obdobně viz usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 41 a citovaná judikatura).
- 69 Konkrétně podle článku 23 směrnice 2008/48 musí mít sankce stanovené pro případ, že budou porušena ustanovení vnitrostátních právních předpisů přijatých na základě této směrnice, odrazující povahu. Posouzení toho, zda byly splněny povinnosti vyplývající z této směrnice, které provádí vnitrostátní soud z moci úřední, přitom takovou povahu nepochybně má.
- 70 Vnitrostátní soud tedy musí zajistit užitečný účinek ochrany spotřebitele požadované ustanoveními směrnice 2008/48, takže role, která je mu unijním právem přiznána v předmětné oblasti, se neomezuje na pouhou možnost vyslovit se k tomu, zda byly uvedené požadavky dodrženy, ale zahrnuje i povinnost posoudit tuto otázku z moci úřední, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (obdobně viz rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32).
- 71 Pokud navíc vnitrostátní soud z moci úřední konstatuje, že byl čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 porušen, má povinnost nečekat, až spotřebitel předloží příslušný návrh, a vyvodit z tohoto závěru důsledky podle vnitrostátního práva, s tou výhradou, že musí být dodržena zásada kontradiktornosti (obdobně viz rozsudky ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, bod 36, a ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, bod 42).
- 72 V této souvislosti je třeba také připomenout, že podle článku 23 směrnice 2008/48 členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Kromě odrazujícího účinku musí být tyto sankce účinné a přiměřené.
- 73 Pokud vnitrostátní soud konstatuje, že byla porušena informační povinnost, musí z toho vyvodit důsledky podle vnitrostátního práva, pokud ovšem sankce, které toto právo stanoví, respektují požadavky stanovené v článku 23 směrnice 2008/48, jak je Soudní dvůr vyložil mimo jiné v rozsudku ze dne 27. března 2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190).

74 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu, který se zabývá sporem ohledně pohledávek z úvěrové smlouvy ve smyslu této směrnice, ukládá povinnost zkoumat z moci úřední, zda byla dodržena informační povinnost stanovená v tomto ustanovení, a vyvodit důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají z porušení této informační povinnosti, za podmínky, že sankce splňují požadavky stanovené v článku 23 téže směrnice.

Ke třetí otázce

75 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu, který podotýká, že se spor v původním řízení týká dvou jednotlivců, je, zda mají příslušná ustanovení směrnic 93/13 a 2008/48 přímý účinek.

76 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 288 třetího pododstavce SFEU je směrnice závazná pro každý členský stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Platí tak, že směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat (rozsudek ze dne 24. ledna 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 37 a citovaná judikatura). To nemění nic na tom, že povinnost členského státu přijmout všechna opatření nezbytná k dosažení výsledku stanoveného směrnicí je závaznou povinností uloženou čl. 288 třetím pododstavcem SFEU a samotnou směrnicí. Tato povinnost přijmout všechna obecná nebo zvláštní opatření je závazná pro všechny orgány členských států, včetně soudních orgánů v rámci jejich pravomocí (rozsudek ze dne 24. června 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, bod 83 a citovaná judikatura).

77 Povinnost posoudit z moci úřední zneužívající charakter některých klauzulí a existenci povinných informací v úvěrové smlouvě je v projednávaném případě procesním požadavkem, který neplatí pro jednotlivce, ale pro soudní orgány (obdobně viz rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 67, jakož i ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, bod 35 a citovaná judikatura).

78 Jak dále vyplývá z článku 23 směrnice 2008/48, orgány členských států musí při provádění uvedené směrnice a jejím uplatňování zajistit, aby byly uplatňovány účinné, přiměřené a odrazující sankce.

79 Vedle toho je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora jsou vnitrostátní soudy při použití vnitrostátního práva povinny vykládat vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu směrnice 2008/48, aby dosáhly výsledku jí zamýšleného, a tudíž i souladu s čl. 288 třetím pododstavcem SFEU. Tato povinnost konformního výkladu vnitrostátního práva je totiž inherentní systému Smlouvy o FEU v tom, že umožňuje, aby vnitrostátní soudy v rámci svých pravomocí zajistily plnou účinnost unijního práva při rozhodování o sporech, které jim byly předloženy (obdobně viz rozsudek ze dne 24. ledna 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 24 a citovaná judikatura).

80 Na třetí předběžnou otázku není proto namístě odpovídat.

Ke čtvrté otázce

81 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, jakým způsobem má být vykládán pojem „celková výše úvěru“ obsažený v čl. 3 písm. l) a v čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 a pojem „částka čerpání“ obsažený v bodě I přílohy I této směrnice.

82 Podle tohoto soudu totiž smlouva dotčená v původním řízení, v níž se poskytovatel zavázal poskytnout manželům Radlingerovým úvěr, uváděla, že již v okamžiku poskytnutí tohoto úvěru budou oproti celkové výši uvedeného úvěru započteny poplatky za poskytnutí úvěru, jakož i první a popřípadě

následující splátky úvěru. Vystává proto konkrétně otázka, zda tu část téhož úvěru, která nebyla dána dotyčným osobám k dispozici, bylo možné zahrnout do částky čerpání úvěru ve smyslu bodu I přílohy I směrnice 2008/48 pro účely výpočtu RPSN.

- 83 V tomto ohledu je třeba připomenout, že celková výše úvěru ve smyslu směrnice 2008/48 je v jejím čl. 3 písm. l) vymezena jako strop nebo souhrn všech částek, jež jsou dány k dispozici podle úvěrové smlouvy.
- 84 Podle čl. 3 písm. g) této směrnice se celkovými náklady úvěru pro spotřebitele rozumí veškeré náklady, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy. Podle čl. 3 písm. i) uvedené směrnice se konečně RPSN rozumí celkové náklady úvěru pro spotřebitele vyjádřené jako roční procento celkové výše úvěru, případně včetně nákladů podle čl. 19 odst. 2 téže směrnice.
- 85 Jelikož je pojem „celková částka splatná spotřebitelem“ vymezen v čl. 3 písm. h) směrnice 2008/48 jako „součet celkové výše úvěru a celkových nákladů úvěru pro spotřebitele“, vyplývá z toho, že pojmy „celková výše úvěru“ a „celkové náklady úvěru pro spotřebitele“ se vzájemně vylučují, a celková výše úvěru tudíž nemůže zahrnovat částky, které vstupují do celkových nákladů úvěru pro spotřebitele.
- 86 Do celkové výše úvěru ve smyslu čl. 3 písm. l) a čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48 tedy nelze zahrnout žádnou z částek sloužících jako odměna za závazky sjednané z důvodu dotčeného úvěru, jako jsou administrativní poplatky, úroky, provize a veškeré další poplatky, které spotřebitel musí zaplatit.
- 87 Je třeba zdůraznit, že neoprávněné zahrnutí částek tvořících celkové náklady úvěru pro spotřebitele do celkové výše úvěru povede nutně k podhodnocení RPSN, jejíž výpočet závisí na celkové výši úvěru.
- 88 Článek 19 odst. 1 směrnice 2008/48 totiž upřesňuje, že RPSN, která se za rok rovná současné hodnotě všech závazků dohodnutých mezi věřitelem a spotřebitelem, se počítá podle matematického vzorce uvedeného v části I přílohy I této směrnice. Tato směrnice přitom stanoví, že základní rovnice, kterou se stanoví RPSN, vyjadřuje na ročním základě rovnost mezi celkovou současnou hodnotou čerpání na jedné straně a celkovou současnou hodnotou splátek a plateb poplatků na straně druhé. Částka čerpání úvěru ve smyslu části I přílohy I směrnice 2008/48 tak odpovídá celkové výši úvěru ve smyslu čl. 3 písm. l) této směrnice.
- 89 Předkládající soud musí v projednávaném případě ověřit, zda jedna či více částek uvedených v bodech 27 a 28 tohoto rozsudku nebyly neoprávněně zahrnuty do celkové výše úvěru ve smyslu čl. 3 písm. l) směrnice 2008/48, jelikož tato okolnost může mít vliv na výpočet RPSN, a ovlivnit tedy i správnost informací, které měl věřitel uvést podle čl. 10 odst. 2 této směrnice v úvěrové smlouvě dotčené v původním řízení.
- 90 Jak přitom uvádí body 31 a 43 odůvodnění směrnice 2008/48, informace spotřebitele o celkových nákladech úvěru ve formě sazby vypočítané podle jednotného matematického vzorce má zásadní význam. Tato informace totiž přispívá k transparentnosti trhu, jelikož spotřebiteli umožňuje porovnat nabídky úvěrů. Dále spotřebiteli umožňuje posoudit rozsah jeho závazku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. března 2004, Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, bod 26, a usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 70).
- 91 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na čtvrtou otázku odpovědět tak, že čl. 3 písm. l) a čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48, jakož i bod I přílohy I této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že celková výše úvěru a částka čerpání úvěru označují celkovou částku, která byla dána k dispozici spotřebiteli, což vylučuje částky, které si poskytovatel úvěru účtuje na úhradu nákladů souvisejících s dotčeným úvěrem a které nejsou tomuto spotřebiteli reálně vyplaceny.

K páté a šesté otázce

- 92 Podstatou páté a šesté otázky předkládajícího soudu, kterými je třeba se zabývat společně, je, zda musí být ustanovení směrnice 93/13 vykládána v tom smyslu, že pro účely posouzení, zda je výše odškodnění ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy k této směrnici požadovaného po spotřebiteli, který neplní své závazky, nepřiměřená, je třeba hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí upravených v dotýcné smlouvě bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a zda je v případě zjištění zneužívající povahy smluvních sankcí nutné, aby vnitrostátní soudy neaplikovaly každou z těchto sankcí, nebo jen některé z nich.
- 93 Pro účely odpovědi na tyto otázky je třeba nejprve připomenout, že příloha, na kterou odkazuje čl. 3 odst. 3 směrnice 93/13, obsahuje informativní a nevyčerpávající výčet klauzulí, které mohou být pokládány za zneužívající, mezi něž patří, jak vyplývá z bodu 1 písm. e) této přílohy, klauzule, jejichž cílem nebo následkem je „požadavek na spotřebiteli, který neplní svůj závazek, aby platil nepřiměřeně vysoké odškodné“.
- 94 Podle čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 je třeba posoudit případnou zneužívající povahu smluvní klauzule s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 59, a rozsudek ze dne 9. července 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, bod 48).
- 95 Jak uvedla generální advokátka v bodě 74 stanoviska, hodnotit je tak třeba kumulativní účinek všech klauzulí smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem. Takové posouzení je odůvodněné, jelikož tyto klauzule jsou použitelné jako celek, a to bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plném uplatnění (obdobně viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 42).
- 96 Zadruhé je třeba připomenout, že čl. 6 odst. 1 první část věty směrnice 93/13 požaduje, aby členské státy stanovily, že zneužívající klauzule obsažené ve spotřebitelských smlouvách nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné. Článek 6 odst. 1 této směrnice ve druhé části věty však upřesňuje, že taková smlouva „zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotýcných nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí]“.
- 97 Soudní dvůr připomněl, že vnitrostátní soudy mají pouze povinnost vyloučit použití zneužívajících klauzulí, aby vůči spotřebiteli nevyvolávala závazné účinky, avšak nemají pravomoc měnit její obsah. Vyjma vyloučení zneužívajících klauzulí totiž musí tato smlouva v zásadě nadále existovat bez jakékoli jiné změny, je-li v souladu s vnitrostátním právem taková další existence smlouvy právně možná (rozsudek ze dne 21. ledna 2015, Unicaja Banco a Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 28, jakož i citovaná judikatura).
- 98 Tento výklad je dále podpořen cílem a obecnou systematikou směrnice 93/13. V tomto ohledu platí, že vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu, na němž spočívá ochrana zaručená spotřebitelům, ukládá tato směrnice členským státům povinnost – jak vyplývá z jejího čl. 7 odst. 1 – zajistit přiměřené a účinné prostředky „zabraňující dalšímu používání zneužívajících klauzulí ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli“. Pokud by přitom vnitrostátní soud mohl měnit obsah zneužívajících klauzulí v takových smlouvách, splnění dlouhodobého cíle stanoveného v článku 7 uvedené směrnice by mohlo být ohroženo, jelikož by došlo k oslabení odrazujícího účinku pro prodávající a poskytovatele spočívajícího v tom, že se takové zneužívající klauzule vůči spotřebiteli jednoduše neuplatní (rozsudek ze dne 30. května 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, bod 58 a citovaná judikatura).

- 99 Pokud tedy vnitrostátní soud dospěje k závěru, že je klauzule zneužívající klauzulí ve smyslu směrnice 93/13, je jeho úkolem vyvodit všechny důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude touto klauzulí vázán (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, bod 62 a citovaná judikatura).
- 100 Z toho vyplývá, jak uvedla generální advokátka v bodě 75 stanoviska, že vnitrostátní soud, který konstatuje, že několik klauzulí ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem má zneužívající povahu ve smyslu směrnice 93/13, musí vyloučit všechny zneužívající klauzule, a nikoli jen některé z nich.
- 101 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na pátou a šestou otázku odpovědět tak, že ustanovení směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že pro účely posouzení, zda je výše odškodnění ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy k této směrnici požadovaného po spotřebiteli, který neplní své závazky, nepřiměřená, je třeba hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí v dotyčné smlouvě bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a že vnitrostátní soudy případně musí na základě čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice vyvodit veškeré důsledky ze zjištění, že jsou některé klauzule zneužívající, a vyloučit všechny klauzule uznané za zneužívající, aby se ujistily, že pro spotřebitele nebudou závazné.

K nákladům řízení

- 102 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, ačkoli má tento soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, a která uvedenému soudu umožňuje zkoumat pouze nezajištěné pohledávky a námitky omezuje jen na možnost tvrdit zánik či promlčení těchto pohledávek.
- 2) Článek 10 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu, který se zabývá sporem ohledně pohledávek z úvěrové smlouvy ve smyslu této směrnice, ukládá povinnost zkoumat z moci úřední, zda byla dodržena informační povinnost stanovená v tomto ustanovení, a vyvodit důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají z jejího porušení, za podmínky, že sankce splňují požadavky stanovené v článku 23 uvedené směrnice.
- 3) Článek 3 písm. l) a čl. 10 odst. 2 směrnice 2008/48, jakož i bod I přílohy I této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že celková výše úvěru a částka čerpání úvěru označují celkovou částku, která byla dána k dispozici spotřebiteli, což vylučuje částky, které si poskytovatel úvěru účtuje na úhradu nákladů souvisejících s dotčeným úvěrem a které nejsou tomuto spotřebiteli reálně vyplaceny.

- 4) Ustanovení směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že pro účely posouzení, zda je výše odškodnění ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy k této směrnici požadovaného po spotřebiteli, který neplní své závazky, nepřiměřená, je třeba hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí v dotyčné smlouvě bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a že vnitrostátní soudy případně musí na základě čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice vyvodit veškeré důsledky ze zjištění, že jsou některé klauzule zneužívající, a vyloučit všechny klauzule uznané za zneužívající, aby se ujistily, že pro spotřebitele nebudou závazné.

Podpisy.